

Viliam Karas
minister spravodlivosti
Slovenskej republiky

Bratislava 12. máj 2023

Číslo: 09591/2023/130

Vážený pán predseda,

dovoľte mi, aby som sa na Vás týmto otvoreným listom obrátil v súvislosti s plánovaným 5. zasadnutím Súdnej rady Slovenskej republiky k bodu „Ľudské zdroje v rezorte spravodlivosti – stav a perspektívy“. Ide o tému, o ktorej sme mali možnosť opakovane spolu diskutovať a zároveň spoločne vnímať jej naliehavosť. Nadväzujem tiež na závery nedávneho okrúhleho stola predstaviteľov slovenskej justície, ktorý bol organizovaný pri príležitosti výročia prijatia zákona o advokácii, kde sa všetci prítomní zhodli, že otázka ľudských zdrojov je v súdnictve kľúčovou.

O vážnych problémoch v oblasti rozvoja kvality ľudských zdrojov v súdnictve sa latentne diskutuje už dlhší čas. Doposiaľ však išlo skôr o všeobecne formulované kritické závery a rámcovo pomenované negatívne trendy, a to bez toho, aby táto téma dostala zaslúženú pozornosť a prioritu. Zo všetkých poznatkov a skúseností nadobudnutých počas môjho pôsobenia v pozícii ministra som hlboko presvedčený o tom, že táto téma musí získať v súdnictve absolútnu prioritu. To bol aj dôvod, prečo sme sa spoločne zhodli na otvorení tohto bodu priamo na verejnom rokovaní Súdnej rady SR. Keďže môj mandát na ministerstve končí, dovoľte mi, aby som k uvedenej téme adresoval niekoľko myšlienok aspoň formou tohto listu.

Ako viete, bezprostredným dôvodom tohto listu sú alarmujúce výsledky správy Justičnej akadémie SR, z ktorej vyplývajú viac ako znepokojivé závery o stave prípravy a výberov nových sudcov. To, čo sme si dlhšie medzi sebou hovorili, dnes žiaľ potvrdzujú dáta.

Správa Justičnej akadémie SR o.i. naplno odhalila priepastný rozdiel medzi úspešnosťou právnych čakaťelov prokuratúry a vyššími súdnymi úradníkmi. Dáta potvrdzujú, že v rámci súdnictva príprava na budúce povolanie sudcu de facto nefunguje. Toto je vážnou prekážkou akéhokoľvek zlepšovania stavu súdnictva.

Doterajšie reformy v súdnictve sa zameriavali na organizáciu súdnictva, technické aspekty výberových konaní, komplikované (a málo výpovedné) hodnotenie sudcov, posilňovanie transparentnosti, ale aj celú oblasť (nie práve optimálnej) elektronizácie súdnictva. Nakoniec aj najnovšia reforma, tzv. nová

súdna mapa, primárne rieši organizáciu práce, budovy, techniku... Ale podstata, teda rozvoj kvality ľudských zdrojov v justícii, ostala v úzadí.

Nazdávam sa, že skutočný problém súdnictva sa opakovane snažíme riešiť náplastami v podobe formálno-technických úprav. Zmenami súdnych obvodov, preformalizovanými výberovými konaniami. No chýba potrebný dôraz na riadna prípravu a vzdelávanie budúcich sudcov. Vnímam deficit normálneho a funkčného systému vzdelávania administratívnych zamestnancov, súdnych tajomníkov a vyšších súdnych úradníkov. A chýba aj potrebný systém povinného ďalšieho vzdelávania sudcov.

Vzhľadom na uvedené navrhujem, aby Súdna rada SR iniciovala diskusiu v rámci rezortu spravodlivosti so súdnou mocou o možnostiach riešenia naliehavej situácie v oblasti ľudských zdrojov justície. Za seba mi dovoľte na tomto mieste pomenovať niektoré oblasti úvah, ktoré by mali mať podľa môjho názoru prioritu:

- Čo najskoršie vytvorenie stabilného inštitútu prípravy na povolanie sudcu, a odstránenie nelogického stavu, keď súdnictvo je síce najdôležitejšou, ale v podstate jedinou justičnou oblasťou, kde takáto systematická príprava na povolanie chýba. V tomto je potrebné čerpať zo skúsenosti napríklad vo výchove právnych čakatelov prokuratúry či advokátskych koncipientov.
- Zásadne prehodnotiť ideové a organizačné východiská výberových konaní. Výberové konania musia byť v omnoho väčšej miere zamerané na rozmer práva ako umenia dobra a spravodlivosti, na osobnú integritu uchádzačov, na ich rozhľad, schopnosti a ľudské kvality. Redukcia výberových konaní na aplikovanie encyklopedických vedomostí a technických zručností hrozí redukovaním výkonu spravodlivosti na technicko-úradnícku úroveň.
- Zásadným spôsobom sa zamerať na podporu kariérneho rastu a posilnenia motivácie, aby najlepší z najlepších smerovali na vyššie súdy, a tak sa napomohlo spravodlivé a kvalitné zjednocovanie rozhodovania.
- Zvážiť vyčlenenie justičného personálu zo štátnej služby, aby došlo k potrebnému oddeleniu od výkonnej moci a zároveň k posilneniu motivácie pre výkon tejto verejnej služby.

Z praktického hľadiska mi dovoľte navrhnúť, aby za účelom podrobného rozpracovania vznikla v rámci riadnej medziinštitucionálnej spolupráce vhodná pracovná platforma, zastrešená Súdnou radou SR, v rámci ktorej bude možné podrobne rozpracovať vhodné riešenia v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti SR, súdmi a ďalšími hlavnými justičnými organizáciami.

Vážený pán predseda,

viem, že túto problematiku vnímate citlivo aj Vy, úprimne verím, že prispejete k tomu, aby sa podarilo naštartovať potrebné procesy, ktoré budú viesť k skutočnej reforme rozvoja ľudských zdrojov v súdnictve.

Úplne na záver mi dovoľte úprimne poďakovať za výbornú kolegiálnu spoluprácu z posledného obdobia, keď som sa s Vami stretával v pozícii ministra spravodlivosti. Ďakujem Vám osobitne za všetku podporu a súčinnosť pri implementácii súdnej mapy.

S úctou,

Vážený pán
Ján Mazák
predseda
Súdna rada SR
Bratislava

MINISTERSTVO
SPRAVODLIVOSTI
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Na vedomie:

Kancelária prezidenta SR

Ústavný súd SR

Najvyšší súd SR

Najvyšší správny súd

Generálna prokuratúra SR

Slovenská advokátska komora

Vyhodnotenie výsledkov, priebehu a skúseností pri realizovaní odborných justičných skúšok v rokoch 2018-2022

Justičná akadémia Slovenskej republiky v zmysle § 3 ods. 5 zákona č. 548/2003 Z. z. o Justičnej akadémii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o Justičnej akadémii“) overuje vedomosti a odborné predpoklady právnych čakatel'ov prokuratúry, potrebné na výkon funkcie prokurátora vykonaním odbornej justičnej skúšky. Analogicky a v spojení s § 12 a nasl. zákona o Justičnej akadémii odbornou justičnou skúškou sa overujú aj vedomosti vyšších súdnych úradníkov, asistentov sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a asistentov sudcov Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky, ďalej asistentov prokurátorov a tiež poradcov sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj len „uchádzač o skúšku“).

V zmysle § 12 ods. 5 zákona o Justičnej akadémii, odborná justičná skúška pozostáva z písomnej a ústnej časti. Písomná časť pozostáva z odborného testu, z vyhotovenia rozhodnutí v trestnej a v inej než trestnej veci. Písomnou časťou skúšky sa overuje spôsobilosť uchádzačov o skúšku samostatne vykonávať procesné úkony a postupy vyplývajúce z funkcie, na ktorú sa pripravujú.

Všetky podrobnosti o organizácii a vykonaní skúšky upraví skúšobný poriadok akadémie v zmysle § 15 ods. 2 zákona o Justičnej akadémii.

Podľa č. 5 ods. 2. a 3 Skúšobného poriadku prijatého Radou Justičnej akadémie Slovenskej republiky podľa § 15 ods. 2 zákona o Justičnej akadémii v účinnom znení (ďalej len „Skúšobný poriadok“) sa písomnou časťou skúšky overujú odborné vedomosti prostredníctvom odborného testu a spôsobilosť uchádzača samostatne vykonávať procesné úkony a postupy vyplývajúce z funkcie, na ktorú sa pripravuje, prostredníctvom vyhotovenia rozhodnutia v trestnej a inej než trestnej veci, a ústnou časťou sa má preveriť schopnosť uchádzača prezentovať svoje vedomosti, ako aj odborné vyjadrovanie a schopnosť reagovať na otázky.

Celý prehľad právnej úpravy je uvedený v prílohe č. 1.

I. Celkové zhodnotenie OJS 2018 - 2022

V sledovanom období piatich rokov sa vplyvom mnohých faktorov menila právna úprava týkajúca sa spôsobu vykonania skúšky. Primárne došlo k zásadným zmenám vo vykonávacom predpise.

V roku 2018 sa upravil rozsah oblastí, z ktorých sa skúška vykonáva v intenciách zákona o Justičnej akadémii z uvedeného dôvodu sa v decembri 2018 upravovali aj otázky na ústnu časť. V októbri 2020 sa upravil Skúšobný poriadok tak, aby sa spôsob realizovania skúšok adaptoval na moderné formy overovania vedomostí, akadémia od tohto roku zverejňuje okruhy otázok aj na písomnú časť a o výsledku písomnej časti sa rozhoduje komisionálne, teda skúšobná komisia môže zmeniť navrhované hodnotenia za jednotlivé fázy písomnej časti skúšky, v deň konania ústnej časti skúšky.

Možno konštatovať, že všetky uvedené zmeny viedli k transparentnejšiemu realizovaniu justičných skúšok, s cieľom „priblíženia“ sa k formátu jednotnej právnickej profesijnej skúšky. Súčasne bolo cieľom týchto zmien zvýšiť úspešnosť uchádzačov na skúške, najmä na písomnej časti skúšky, a odstrániť tak aspoň v určitom rozsahu nerovnomerné výsledky medzi jednotlivými právnickými profesiami, ktoré uchádzači o skúšku dosahovali.

Ako nižšie v texte preukážeme, celá skúška prebieha transparentne, jednotlivé podklady sú generované alebo losované z databázy náhodným výberom a to za účasti členov skúšobných komisií ako aj za účasti účastníkov justičnej skúšky. Rovnako Justičná akadémia Slovenskej republiky pristupuje k losovaniu pri

zaradovaní účastníkov do jednotlivých komisií na ústnu časť skúšky tak, aby bolo zachované rovnomerné rozdelenie účastníkov do jednotlivých komisií a to s prihliadnutím na rozdelenie opravovaných rozhodnutí a na dodržanie rovnakého časového limitu skúšania v komisiách.

Celkové výsledky nemožno porovnávať v celosti za všetky pracovné zaradenia uchádzačov o justičnú skúšku. Porovnateľné sú výsledky navzájom iba pri vyšších súdnych úradníkoch a asistentoch sudcov NS SR, resp. asistentoch sudcov NSS SR. Navzájom možno porovnávať výsledky dosiahnuté právnickými čakatelmi prokuratúry a justičnými čakatelmi. Vzhľadom na rozdielnosť kvality a rozsahu prípravy, ako aj celkového chápania jednotlivých inštitútov v systéme nemožno porovnávať navzájom tieto dve skupiny s očakávaním pozitívneho výsledku čo do kvality, keďže dáta majú skôr štatistickú výpovednú hodnotu.

II. Príprava na odborné justičné skúšky

Justičná akadémia Slovenskej republiky každoročne organizuje zhruba dva mesiace pred termínom skúšky predskúškové sústredenia, ktoré pozostávajú z teoretickej časti a z praktickej časti. Predskúškové sústredenia sú otvorené pre všetkých uchádzačov o skúšku, ktorí plánujú skúšku v konkrétnom termíne vykonať.

Do roku 2020 boli predskúškové sústredenia realizované ako tri štvordňové aktivity v Omšeni, pričom dve aktivity boli zamerané na rozbor otázok na ústnu časť skúšky (teoretická časť) a jedna aktivita na nácvik písania rozhodnutí (praktická časť). Negatívna pandemická situácia v roku 2020 zmenila formát vzdelávania a to tak, že sa prezenčná forma upravila na dištančnú. Teoretická časť pozostáva z audio a video nahrávok jednotlivých právnych oblastí, kedykoľvek voľne dostupných pre registrovaných užívateľov portálu. Praktická časť sa realizuje prostredníctvom videokonferenčnej platformy a jej cieľom je poskytnúť účastníkom vzdelávania možnosť konzultácie s vybraným lektorom, ktorým je súčasný alebo bývalý člen alebo náhradný člen skúšobnej komisie k vopred vypracovanému rozhodnutiu. Vzhľadom na vysoké čísla uchádzačov o skúšku sa tento formát osvedčil a je vysoko pravdepodobné, že sa na tomto formáte zotrvá aj do budúcnosti, nakoľko aj z hodnotení samotných účastníkov praktickej časti predskúškového sústredenia a aj zo samotných diskusií, ktoré na nich prebehli, možno túto formu konzultácií považovať za prínosnú a efektívnu.

Justičná akadémia Slovenskej republiky síce eviduje účasť uchádzačov o skúšku na týchto vzdelávacích aktivitách, a dokáže počty zúčastnených osôb kvantifikovať, keďže sú však vzdelávacie aktivity poskytované Justičnou akadémiou založené na dobrovoľnej účasti a ani predskúškové sústredenie nie je pre uchádzačov na skúšku povinné, nie je možné dospieť k jednoznačnému výsledku, že predskúškové sústredenie a jeho poskytovanie má dopad na úspešnosť uchádzača na skúške. Neexistuje a ani nemôže existovať žiadna úmera medzi absolvovaním predskúškového vzdelávania a výsledkom na skúške. Okrem toho, uchádzači o skúšku majú možnosť prihlasať sa aj na aktivity celoživotného vzdelávania, ktoré spadajú tematicky do obsahu justičnej skúšky, ďalej majú možnosť využívať na vzdelávanie aj samoštúdium či aktívne vyhľadávať aj iné dostupné formy vzdelávania prostredníctvom iných subjektov na trhu.

Pokiaľ ide o právnych čakatelov prokuratúry (a v minulosti aj justičných čakatelov), tí počas výkonu čakatel'skej praxe absolvujú aj prípravné vzdelávanie, ktoré svojím rozsahom a obsahom má za cieľ pripraviť adepta na úspešné zvládnutie ústnej časti odbornej justičnej skúšky. Teoretické ako aj praktické skúsenosti sú overované u týchto osôb priamo na pracovisku, a to vzhľadom na účel inštitútu a funkcie, ktorú vykonávajú. Keďže justičný stážista je v súčasnosti osoba po úspešne absolvovanej justičnej skúške a nastupuje do dočasnej jednoročnej štátnej služby, nemožno jeho prípravu porovnávať s prípravou justičného čakatela a ani pri tomto vzdelávaní nijako prepojiť jeho vzdelávanie s úspešnosťou vo výberovom konaní na funkciu sudcu.

III. Priebeh a skúsenosti z jednotlivých častí skúšky

a) Odborný test

V rokoch 2018-2020 sa realizoval test papierovou písomnou formou. Počet otázok v teste bol 25, pričom minimálna hranica úspešnosti bola stanovená na dosiahnutie 18 bodov. Počas tohto obdobia sa testy vyhodnocovali členmi pedagogického dozoru ručne. Úspešnosť zúčastnených uchádzačov v testoch bola v tomto období celkovo v priemere **58 %**. Výsledky úspešnosti variovali podľa toho, akú funkciu uchádzač vykonával, najnižšia úspešnosť bola pri vyšších súdnych úradníkoch, kde priemerná úspešnosť za tieto roky bola 45 %. Oproti tomu sa úspešnosť iných profesií (najmä čakateľov na prokuratúrach a justičných čakateľov) pohybovala vysoko nad priemerom, okolo 90 %.

Podrobné výsledky ako aj grafické zhodnotenie výsledkov testu je v prílohe č. 2.

Tieto skúsenosti nás viedli k tomu, aby sme (rovnako ako v prípade podkladov na hromadné výberové konania či v prípade testových otázok na výberové konanie na funkciu odborného justičného stážistu) pripravili nové testové otázky jednotného formátu. Zaujali sme pritom dve základné východiská:

Po prvé, formulačné zjednotenie znenia testových otázok. Formulácia jednoznačných testových otázok si vyžaduje istú pedagogickú zručnosť. Autormi testových otázok bolo do konca roka 2020 väčšie množstvo osôb (členovia a náhradníci skúšobných komisií) s rôznym formulačným štýlom. Aby sa testové otázky formulačne zjednotili, boli oslovení ako autori skúsení akademici, pričom takto vypracované otázky a správnosť či nesprávnosť odpovedí na nich boli následne skontrolované justičnými autoritami z radov členov a náhradných členov skúšobných komisií pôsobiacich v praxi konkrétnej oblasti práva.

Po druhé, potreba zásahu do obsahu testových otázok. Ukázalo sa, že je potrebný zásah aj do obsahu testových otázok. Účelom testov by nemalo byť skúmanie logického uvažovania, poznania súvislostí či analýzy zložitých vyjadrení, ale kontrola jasných znalostí, jednoznačných faktov, optimálne zákonného textu, resp. ustálených záverov judikatúry či právnej doktríny. Testové otázky a odpovede preto mali byť formulované podľa nasledujúcich jednotných odporúčaní:

- jasné testové zadania so zrejmovou súvislosťou na oblasť práva (najmä ak ide o inštitút, ktorý je používaný vo viacerých predpisoch, napr. dovolanie),
- testové zadanie by malo byť čo najkonkrétnejšie (aby aj pre samotného uchádzača bolo jasné, znalosť čoho sa od neho bude požadovať) a nemalo by obsahovať konkrétne paragrafové označenie,
- žiadne dlhé formulácie ako zadaní, tak odpovedí (napr. enumerácia 13 prvkov, z ktorých je chyba v jedenástom),
- dvojité záporné sú neprípustné, žiada sa obmedziť negatívne formulované testové zadania, resp. ich úplne vylúčiť, používať minimum záporov v odpovediach,
- po obsahovej stránke sú vylúčené otázky, na ktoré nie je jednoznačná alebo úplne ustálená odpoveď,
- pozornosť venovať logickým operátorom pri výpočtoch prvkov.

Analogicky k povinnosti zverejňovania testových otázok bez odpovedí na hromadné výberové konanie, Justičná akadémia Slovenskej republiky sama sebe stanovila povinnosť zverejňovať aj testové otázky bez odpovedí na odbornú justičnú skúšku. Od decembra 2020 sú otázky na odborný test OJS zverejnené na portáli akadémie. Link: <https://ja-sr.sk/otazky-na-pisomnu-cast-ojs>.

Počet testových otázok sa navýšil na 50 otázok, pričom sa upravila aj minimálna hodnota pre úspech v tejto fáze písomnej časti skúšky na 35 správnych odpovedí, a to Justičná akadémia Slovenskej republiky uskutočnila aj s cieľom postupne sa priblížiť k rozsahu iných testov právnických profesijných skúšok.

Uvedená zmena počtu otázok takto znížila citlivosť jednotlivých nesprávnych odpovedí a ich vplyv na celkový výsledok skúšky.

Súbežne s touto zmenou testových otázok bola zmenená aj metóda testovania a to z dôvodu adaptovania sa na nové moderné a časovo menej náročné metódy testovania, ale aj z dôvodu zvýšenia transparentnosti priebehu tejto fázy skúšky. V priebehu roka 2020 bolo preto zavedené a otestované elektronické testovanie a vyhodnocovanie testov.

Elektronické testovanie prebieha nasledovne:

1. súbežné vygenerovanie testových otázok a jedinečných kódov pre uchádzačov o odbornú justičnú skúšku;
2. každý uchádzač si vyžrebuje svoj vlastný kód vygenerovaný systémom vytlačený na papieri, ktorý spolu so svojimi osobnými údajmi zapíše do testovacieho prostredia;
3. otázky v teste, vrátane ich odpovedí, sú pre každého uchádzača rovnaké, avšak ich poradie (ako poradie otázok, tak aj poradie odpovedí) je pre každého uchádzača jedinečné, čo obmedzuje možnosti podvádžania;
4. systém má nastavený pevný časový limit na vypracovanie testu uchádzačmi, pričom uchádzač môže test ukončiť sám pred uplynutím časového limitu, v opačnom prípade sa test ukončí bez zásahu uchádzača uplynutím stanoveného času;
5. odoslaním testu systém automaticky test vyhodnotí, vyhodnotenie vidí administrátor systému komplexne pre všetkých uchádzačov, pričom po vyplnení testu posledným uchádzačom sa výsledok testu zobrazí aj samotným uchádzačom. Uchádzač je priamo po ukončení testu oboznámený s výsledkom testu a s dosiahnutým počtom bodov;
6. test aj s odpoveďami je počas testovania kontrolovaný členmi pedagogického dozoru, a to práve z dôvodu, že testové otázky s odpoveďami, ako aj ich následnú kontrolu vykonávajú ľudia, nie umelá inteligencia, a vopred je preto potrebné počítať aj s istou malou mierou chybovosti;
7. ak sa v teste ukáže chybná otázka, na chybovosť je upozornená skúšobná komisia, do ktorej je uchádzač žrebovaním zaradený, keďže v zmysle Skúšobného poriadku o výsledku celej písomnej časti rozhoduje komisia kolektívne.

Záverečné zhodnotenie:

Pri prvom „testovacom“ testovaní novou formou v roku 2020 bola úspešnosť nižšia, čo sa dá odôvodniť práve zmenou metódy testovania, na ktorú nemuseli byť účastníci mentálne pripravení. V súčasnosti je úspešnosť ustálená v priemere približne na 70 %, čo možno považovať za pozitívnu zmenu, vo výsledkoch však vyššiu úspešnosť dosahujú právni čakatelia prokuratúry (PČP) (okolo 90%), vyšší súdni úradníci (VSÚ) a asistenti sudcov (AS) dosahujú úspešnosť cca 70 % (v tabuľke nižšie sú zvýraznené výsledky skúšok za posledné štyri termíny a to najmä v nadväznosti na zmenu Skúšobného poriadku). Uvedené je odôvodnené najmä tým, ako sa pristupuje k príprave jednotlivých profesií.

Test	04/18	09/18	10/18	04/19	10/19	09/20	10/20	05/21	10/21	05/22	10/22	priemer	priemer 21/22
PČP	100%		100%		79%	86%			100%	100%	100%	95%	100%
VSÚ	73%		66%	34%	38%	12%	52%	76%	71%	69%	59%	55%	68%
AS	50%		100%	100%	50%	33%	33%	82%	75%	100%	50%	67%	77%
JČ	100%	91%		100%	100%			100%				98%	100%

b) Vypracovanie rozhodnutia

Výber spisov

Spisy pre vypracovanie rozsudkov v trestných a netrestných veciach sú vyberané zo zdrojov, ktoré boli na účel justičných skúšok poskytnuté Justičnej akadémii jednotlivými súdmi a Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky. Spisy sú vyberané podľa schválených Kritérií na výber spisov a to tak, aby svojou náročnosťou zodpovedali práve stupňu preskúšania praktických zručností na úrovni justičnej skúšky.

Pri spisoch v inej než trestnej veci je väčší dôraz kladený na výber spisov, v ktorých sa vyžaduje aktivita protistrany, aby uchádzač preukázal aj schopnosť vyhodnotiť dôkazy a vysporiadať sa s rozdielnymi tvrdeniami strán. Pri spisoch v trestnej veci sa dôraz kladie na výber takých trestných činov, ktoré sú svojou povahou pomerne časté v rozhodovacej praxi prvostupňových súdov, kde je dostatočne preukázaný skutkový stav tak, aby uchádzač o skúšku bol schopný napísať výrok ako o vine, tak aj o treste a aby sa vysporiadal so všetkými dôkazmi a náležite odôvodnil svoje rozhodnutie ako vine tak aj o treste a jeho výmere.

Pri prokurátorských spisoch sa dôraz kladie na výber takých spisových materiálov, ktoré pokrývajú veľkú časť agendy na trestnom, ako aj netrestnom úseku na okresnej prokuratúre. Vzhľadom na to, že spisy sú vyberané priamo na Generálnej prokuratúre SR a sú zasielané v obmedzenom rozsahu, Justičná akadémia Slovenskej republiky nemá možnosť si vybrať z väčšieho množstva spisov tak, aby bola zachovaná istá reprezentatívna vzorka problematiky a aby nebolo možné pochybovať o schopnosti uchádzačov ísť aj nad rámec „mechanicky nacvičeného“ na okresnej prokuratúre.

Po prvotnom výbere spisov zo strany zamestnancov je spisový materiál predkladaný na kontrolu oslovenému hodnotiteľovi, ktorý k vzorovému riešeniu prikladá aj svoje komentáre, resp. okruh otázok a problémov, ktoré hodnotiteľ považuje za dôležité pri rozhodovaní v danej veci a ktorými by sa mal uchádzač pri vypracovaní rozhodnutia zaoberať. Až po takomto odporúčaní zo strany hodnotiteľa z praxe je spis v anonymizovanej podobe zaradený do databázy.

Priebeh fázy v deň konania písomnej časti skúšky

Spisy sú žrebované v deň konania písomnej časti skúšky buď osobou vykonávajúcou pedagogický dozor alebo náhodne vybraným uchádzačom o justičnú skúšku. Zo systému sa náhodným výberom z obsahu databázy vylosuje poradové číslo spisu, s ktorým sú oboznámení všetci prítomní. Uchádzači si obsah vylosovaného spisového materiálu môžu prezrieť aj priamo v miestnosti, kde skúška prebieha, a majú ho k dispozícii počas celej tejto fázy skúšky. Tlač spisového materiálu vykonávajú určení zamestnanci akadémie počas vyplňania testu.

Spisový materiál je pre každého uchádzača rovnaký, a to v konkrétny deň, kedy sa uskutočňuje písomná časť skúšky. Ak je písomná časť skúšky viacdňová, každý deň sa žrebuje nový spisový materiál. Vyžrebovaný spisový materiál sa z databázy spisov vylúči tak, aby sa jeho vyžrebovanie nemohlo opakovať, a spravidla sa použije ako podklad na vypracovanie rozhodnutí pre budúcich účastníkov skúšky v rámci ich predskúškového sústredenia na OJS.

Uchádzač má na vypracovanie jedného rozhodnutia maximálne 4 hodiny, pričom je na konkrétnom uchádzačovi, vypracovanie rozhodnutia ktorej veci si vyberie ako prvé. Pri vypracovaní môže uchádzač používať nekomentované právne predpisy, ktoré má pre tieto účely uložené priamo v PC, na ktorom rozhodnutia vypracúva, tiež má možnosť využiť komentované znenia zákonov z ASPI, ktoré je dostupné na vybraných PC v miestnosti, kde prebieha skúška, a tiež môže využiť jeho vlastné komentované znenia zákonov, pokiaľ si nejaké prinesie.

Hodnotenie vypracovaných rozhodnutí na skúške:

Vypracované rozhodnutie je spolu so spisovým materiálom a vzorovým rozhodnutím zasielané elektronicky členom skúšobných komisii, do ktorých boli jednotliví uchádzači zaradení žrebovaním v deň písomnej časti skúšky. Všetci skúšobní komisári sú inštruovaní, že súlad vypracovania uchádzača so vzorovým rozhodnutím nemá byť hodnotený automaticky, ale má sa posudzovať kvalita aj prípadného iného alternatívneho záveru uchádzača o skúšku, či jeho argumentačné schopnosti obhájiť si tento iný záver.

Trestné rozhodnutie je zasielané na opravu a vypracovanie návrhu hodnotenia členovi skúšobnej komisie, ktorý bol zvolený za oblasť trestného práva. Rozhodnutie v inej ako trestnej veci, vypracované VSÚ, AS alebo SP, sa zasiela členovi skúšobnej komisie, ktorý bol zvolený za oblasť obchodného práva alebo oblasť občianskeho práva hmotného, civilného práva procesného, pracovného práva a rodinného práva, spravidla ide o sudcu. Rozhodnutie v inej ako trestnej veci, vypracované PČP, sa zasiela členovi skúšobnej komisie, ktorý bol zvolený za oblasť správneho práva, prípadne je to aj oblasť občianskeho práva hmotného, civilného práva procesného, pracovného práva a rodinného práva, vždy ide o prokurátora.

Hodnotenie vypracovaného rozhodnutia má charakter len návrhu zo strany opravujúceho a je pred konaním ústnej časti skúšky zasielané všetkým členom skúšobnej komisie, pričom navrhované hodnotenie vypracovaného rozhodnutia doručujú skúšobní komisári tak, aby nebola narušená kontinuita písomnej a ústnej časti skúšky. V deň ústnej časti skúšky sa potom skúšobná komisia uznáva o výsledku celej písomnej časti skúšky. Navrhované hodnotenie komisia môže akceptovať, avšak v prípade, keď sa komisia zhodne, že uchádzač by mal aj napriek menším nedostatkom vykonať ústnu časť skúšky, akceptovať ho nemusí.

Záverečné zhodnotenie:

Celková úspešnosť v tejto fáze písomnej časti skúšky sa počas sledovaného obdobia udržiava na rovnakej priemernej hodnote **cca 90 %**, keďže zmena Skúšobného poriadku ovplyvnila iba spôsob rozhodovania o výsledku písomnej časti skúšky, a nemala dopad na obsah tejto fázy písomnej časti skúšky.

Trestná vec	04/18	09/18	10/18	04/19	10/19	09/20	10/20	05/21	10/21	05/22	10/22	priemer	priemer 21/22
PČP	100%		100%		100%	100%			100%	100%	100%	100%	100%
VSÚ	92%		87%	100%	88%	90%	90%	95%	89%	87%	82%	90%	88%
AS	88%		80%	100%	100%	100%	75%	83%	100%	100%	100%	92%	96%
JČ	100%	100%			100%		100%					100%	100%

Netrestná vec	04/18	09/18	10/18	04/19	10/19	09/20	10/20	05/21	10/21	05/22	10/22	priemer	priemer 21/22
PČP	100%		100%		97%	100%	100%		100%	100%	100%	100%	100%
VSÚ	88%		91%	95%	94%	93%	100%	98%	96%	84%	100%	94%	95%
AS	71%		86%	100%	100%	80%	88%	100%	100%	100%	100%	93%	100%
JČ	100%	100%			100%		100%					100%	100%

c) Ústna časť

Zaraďovanie do komisii prebieha v deň písomnej časti skúšky, ak je písomná časť viacdenná, losovanie prebieha spravidla v posledný deň skúšky. Pravidlá pre zaradenie uchádzača o skúšku do skúšobnej komisie upravuje v čl. 2 Skúšobného poriadku.

Zaradenie uchádzača realizuje riaditeľ akadémie losovaním za prítomnosti min. členov skúšobných komisií prítomných ako pedagogický dozor na písomnej časti skúšky. Žrebovanie prebieha náhodným výberom z osudia, kde sú vložené údaje o jednotlivých uchádzačoch. Pri žrebovaní sa prihliada na prípadný vopred nahlásený konflikt záujmov medzi uchádzačom a niektorým z členov skúšobnej komisie, aby nebol tento uchádzač akýmkoľvek spôsobom zvýhodnený, súčasne sa prihliada aj na to, aby sa uchádzači do skúšobných komisií rozdelili rovnomerne a to s prihliadnutím na rozdelenie opravovaných rozhodnutí a na dodržanie rovnakého časového limitu skúšania v komisiách. O tomto úkone sa vyhotovuje úradný záznam, ktorý je súčasťou správneho spisu vedeného ku každému termínu justičnej skúšky. V prípade, že sa v deň ústnej časti skúšky zmení pomerné rozloženie uchádzačov o skúšku medzi komisiami, sa v zmysle Skúšobného poriadku rozdelenie uchádzačov prehodnotí za účasti všetkých predsedov skúšobných komisií, o čom sa tiež vyhotoví úradný záznam.

Ústna skúška pozostáva z otázok, ktoré sú pre potreby ústnej časti rozdelené do piatich oblastí. Otázky na ústnu časť sa zverejňujú na stránke akadémie v čase tri mesiace pred konaním skúšky. Link: <https://ja-sr.sk/otazky-na-ustnu-cast-odbornej-justicnej-skusky>.

Záverečné zhodnotenie:

Z hľadiska citlivosti tejto fázy možno povedať, že ústna časť má podstatný vplyv na výsledok najmä vtedy, ak sa umožní vykonať ju aj uchádzačovi, ktorý predtým neuspel v písomnej časti, avšak komisia mu umožnila vykonanie skúšky zmenou navrhovaného hodnotenia pri niektorej z fáz písomnej časti skúšky s cieľom zistiť, do akej miery zohrali pri ich vypracúvaní podstatnú úlohu stres, nepozornosť, či časová tieseň.

Ústna časť	04/18	09/18	10/18	04/19	10/19	09/20	10/20	05/21	10/21	05/22	10/22	priemer	priemer 21/22
PČP	99%		100%		100%	100%			100%	98%	100%	100%	99%
VSÚ	80%		68%	77%	100%	100%	72%	68%	78%	74%	64%	78%	71%
AS	75%		100%	100%	50%	100%	50%	86%	75%	56%	100%	79%	79%
JČ	100%	90%		100%	100%			100%				98%	100%

IV. Závěry a odporúčania

V nadväznosti na závery uvedené v predchádzajúcich bodoch možno konštatovať, že jednotlivé ako aj celkové výsledky úspešnosti skúšky nie je možné porovnávať, nakoľko sú jednotliví uchádzači o skúšku pripravovaní na jej vykonanie rozdielne. Ide teda o koncepčnú otázku, v akom rozsahu a na pôde ktorých subjektov má táto príprava prebiehať. To sa týka najmä vyšších súdnych úradníkov, asistentov sudcov NS SR a asistentov sudcov NSS SR. Štát musí garantovať primeraný stupeň pripravenosti všetkých uchádzačov o skúšku. K tejto problematike by mal napomôcť aj jednotný inštitút preskúšavania, alebo tzv. priebežnej skúšky.

Na základe poznatkov členov skúšobných komisií pre OJS a členov Rady SR možno všeobecne konštatovať, a uvedené vyplýva aj zo štatistických údajov, že v rokoch 2018 - 2020 boli výraznejšie rozdiely v prípade úspešnosti vykonania OJS právnych čakatel'ov prokuratúry a justičných čakatel'ov (JČ) v porovnaní s vyššími súdnymi úradníkmi, asistentmi sudcov NS SR/NSS SR a poradcov sudcov ÚS SR (PS). Tieto rozdiely boli a sú ovplyvnené motiváciou účastníkov o OJS. Kým v prípade právnych čakatel'ov prokuratúry znamená fakticky úspešné absolvovanie OJS následné vymenovanie do funkcie prokurátora, v prípade ostatných účastníkov OJS tomu tak nie je (nie sú vymenovaní za sudcov a musia následne absolvovať hromadné výberové konanie na funkciu sudcu). Tomuto faktú zodpovedá aj príprava právnych

čakatel'ov prokuratúry, ktorí pristupujú k OJS až po úspešnom zvládnutí priebežných preskúšaní a hodnotení dva krát ročne na okresnej prokuratúre a následne na záverečnom preskúšaní a hodnotení služobným úradom, krajskou prokuratúrou. V prípade ostatných účastníkov OJS tomu tak nie je a títo účastníci pristupujú k OJS bez akéhokoľvek „predkola“ (priebežného preskúšania), len na základe formálneho hodnotenia.

Dlhodobu je poukazované na to, že účastníci OJS z prostredia justície¹ spravidla pôsobia v rámci jednej súdnej agendy a nemajú možnosť reálne sa oboznámiť s ostatnými súdnymi agendami, čo im spôsobuje problémy najmä pri vecnom a formálnom zvládnutí písomnej časti OJS (písomný test, vypracovanie súdnych rozhodnutí v trestnej veci a v inej ako trestnej veci). Títo účastníci majú problémy aj s prezentovaním svojich praktických vedomostí, pričom sú skúšaní z celej jurisdikcie, a to napriek tomu, že počas svojho pôsobenia vykonávajú v zásade len jednu agendu (t. j. „nerotujú“). Na podklade týchto poznatkov možno konštatovať, že účastníci OJS z justície, najmä VSÚ nie sú komplexne pripravení. Zároveň možno poukázať na paušalizované a formálne hodnotenie týchto účastníkov OJS zo strany ich služobných úradov, ktoré neposkytujú členom skúšobných komisií dostatok údajov z hľadiska ich prípravy a reálneho hodnotenia vo vzťahu k ich skutočnej praxi.

Vzhľadom aj na tieto identifikované problémy je nevyhnutné precíznejšie stanoviť podmienky prípravnej praxe uchádzačov o OJS z prostredia justície, medzi ktoré by mala patriť tiež povinnosť absolvovať priebežné preskúšanie, ktoré by garantovalo primeraný stupeň ich odbornej pripravenosti a bolo by podkladom na ich hodnotenie. Toto by malo byť zákonnou podmienkou pre následné vykonanie OJS. Takáto zmena by predpokladala aj úpravu doby prípravnej fázy na OJS (napríklad tak, ako je to v prípade právnych čakatel'ov prokuratúry).²

V zmysle všetkých vyššie popísaných zmien v legislatíve za posledné roky zo strany Justičnej akadémie Slovenskej republiky možno konštatovať, že žiaduce sú najmä legislatívne zmeny, pokiaľ však ide o nelegislatívne zmeny, je možné uvažovať nad istou formou unifikácie spôsobu skúšania na ústnej časti skúšky tak, aby sa skúšanie zamieravalo nielen na overenie vedomostí uchádzača v konkrétnej oblasti, ale aj na zistenie schopnosti uchádzača prepojiť vedomosti aj navzájom, prípadne prezentovať schopnosť rýchlej analýzy, či vlastného názoru na aktuálne riešenie problematiky v akademických či praktických kruhoch.

¹ Pojem „účastníci OJS z prostredia justície“ zahŕňa vyššieho súdneho úradníka (VSÚ), asistenta sudcu Najvyššieho súdu SR (AS NS SR), asistenta sudcu Najvyššieho správneho súdu SR (AS NSS SR) a poradcu sudcu Ústavného súdu SR (PS ÚS SR).

² Ako podklad uvedenej zmeny by mohol byť zákon č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry, v znení neskorších predpisov.